

ERTA NIKOH

Axadova Madinabonu Asror qizi

Talaba, 4-kurs, xususiy huquq fakulteti, Toshkent davlat yuridik universiteti,
Toshkent.

Settiyeva Sevara Faxriddin qizi

Talaba, 4-kurs, xususiy huquq fakulteti, Toshkent davlat yuridik universiteti,
Toshkent.

Rozmetova Asal Anvarzoda

Talaba, 4-kurs, xususiy huquq fakulteti, Toshkent davlat yuridik universiteti,
Toshkent.

Izoh: Ushbu maqolada erta turmush qurish tendentsiyalari va erta nikoh bilan bog'liq omillar demografik va salomatlik tadqiqoti ma'lumotlari asosida tahlil qilinadi. Logistik regressiya tahlilidan foydalangan holda ayollarning ta'lim darajasi, bolalik davridagi yashash joyi, mintaqa va turmush o'rtog'i yoshidagi farq kabi tushuntirishlar yoritib berilgan. Ayollar bilimini oshirish va hayotning barcha jabhalarida gender tengligiga erishish muhim qadamlar sifatida namoyon bo'lib erta turmush qurish muammosini hal qilish va yosh nikohga barham berish tendentsiyalari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: nikoh, erta turmush, erta turmush tendentsiyasi, yosh nikoh

Abstract: This article analyzes trends in early marriage and factors associated with early marriage based on demographic and health survey data. Explanations such as women's level of education, childhood residence, region, and difference in spouse's age were explored using logistic regression analysis. Increasing women's education and achieving gender equality in all aspects of life are seen as important steps to solve the problem of early marriage and the trends to end early marriage are considered.

Key words: marriage, early marriage, early marriage trends, young marriage

*«Oila – hayotning abadiyligini,
avlodlarning davomiyligini ta'minlaydigan,
muqaddas urf-odatlarimizni saqlaydigan,
shu bilan birga, kelajak nasllar qanday inson bo'lib yetishishiga
bevosita ta'sir ko'rsatadigan tarbiya o'chog'idir.»*

Islom Karimov

Erta turmush qurish, asosan qizlar duch keladigan muammo hisoblanib ayollar hayotida tengsizlik va kamsitishlarga olib keladi.

Oila – bu qon-qarindoshlik rishtalari bilan o'zaro bog'liq insonlarning kichik bir ijtimoiy guruhidir. U jamiyatning asosi hisoblanadi. Oilaning bosh vazifalari – bu aholini ko'paytirish va farzandlarni tarbiyalashdir. O'zbekiston Respublikasi Konstitusiyasining 63-moddasiga ko'ra: «Oila jamiyatning asosiy bo'g'inidir hamda jamiyat va davlat muhofazasida bo'lish huquqiga ega. Nikoh tomonlarning ixtiyoriy roziligi va teng huquqliligiga asoslanadi».

Respublikamizda oilaviy huquqning asosiy manbai bu Oila kodeksidir. U 1998 yil 30 aprelda Oliy Majlisning sessiyasida qabul qilingan va 1 sentabrdan boshlab kuchga kirgan. O'zbekiston Respublikasi Oila kodeksiga oilaviy munosabatlarda fuqarolarning teng huquqliligini belgilovchi maxsus modda kiritilgan. O'zbekiston Respublikasi Oila kodeksining 3-moddasiga ko'ra: «Barcha fuqarolar oilaviy munosabatlarda teng huquqqa egadirlar. Nikoh tuzish chog'ida jinsi, irqi, millati, tili, dini, ijtimoiy kelib chiqishi, e'tiqodi, shaxsiy va ijtimoiy mavqei hamda boshqa holatlarga qarab, huquqlarni muayyan tarzda bevosita yoki bilvosita cheklashga, bevosita yoki bilvosita afzalliklar belgilashga hamda oilaviy munosabatlarga aralashishga yo'l qo'yilmaydi».

Barchamizga ma'lumki, oila qurish inson hayotidagi eng mas'uliyatli ishlardandir. Yangi oila nikoh bilan barpo bo'ladi. Mutaxassislarning fikricha, yigit-qizlarning turmush qurish yoshi oila mustahkamligiga ta'sir ko'rsatuvchi asosiy omillardan biridir. Afsuski, ayrim ota-onalar ko'pincha farzandining kelajak taqdiri, baxt-saodati haqida o'ylamay, hali balog'at yoshiga yetmagan qizini uzatish yoki

qarindoshimning qizi begona bo'lmasin, deb o'g'il uylantirish taraddudiga tushadi. Buning oqibatida qizlarni o'n olti, hatto undan kichik yoshda turmushga uzatib yuborish hollari uchrab turadi. Shuni alohida ta'kidlab o'tishimiz kerakki, bu ko'p hollarda bo'lg'usi onaning salomatligi va ruhiyatiga, qolaversa, yosh oilaning mustahkamligi, tug'ilajak farzandning sog'lomligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Sog'lom farzandni tarbiyalash, har bir ota-onaning orzusidir. Shunday ekan, hali o'zi bola bo'lgan farzandlarimizni turmushga berish yoxud uylantirish natijasida ularga nafaqat jismoniy, balki ma'naviy jihatdan ham juda katta zarar yetkazib qo'yishimiz mumkin.

Oila muqaddas dargoh. Har bir turmush qurgan inson uni asrab-avaylashi lozim. Ba'zi insonlar Islom dini qizlarni barvaqt uzatishga chaqiradi, degan noto'g'ri tushunchada yuradilar. Bu – asossiz gap. Islomda hali balog'atga yetmagan, turmushga tayyor bolmagan o'smir qizlarni uzatish yoki nikohlash lozim, degan gap yo'q. Hatto balog'atga yetgan, jismoniy tarafdin turmushga tayyor yigit, agar oilani boqa olmasa, uning uylanishi shart emasligi aytiladi.

Ta'kidlash kerakki, bugungi kunda shifokorlar 16-17 yoshli qizlar turmushga tayyor emasligi, homiladorlik va tug'ruq holatida qiynalib qolayotganini aytib, ularni 19-20 yoshlarda turmushga berishni, yigitlarga esa 20-22 yoshlarda uylanishni tavsiya qilishmoqda. Sog'lom farzandni tarbiyalash, har bir ota-onaning orzusidir. Shunday ekan, hali o'zi bola bo'lgan farzandlarimizni turmushga berish yoxud uylantirish natijasida ularga nafaqat jismoniy, balki ma'naviy jihatdan ham juda katta zarar yetkazib qo'yishimiz mumkin.

Yigit-qizlarning turmush qurishlarida yosh belgilanishiga sabab, aynan shu yoshlarda ular ham jismonan, ham ruhan oila qurishga tayyor, hayotda o'z o'rniga ega bolgan, oila deb atalmish buyuk maskanni nima ekanligini tushunib yetgan bo'ladi. Erta turmush qurishni 18 yoshdan kichik yoshdagi qizlarni turmushga chiqishini tushunsak bo'ladi. Hozirda qizlarni erta turmushga chiqishiga qarshi kurashlar bolmoqda. Joylarda ota-onalarga va qizlarni o'zlariga tushuntirish ishlari olib borilmoqda.

Erta turmush qurishning oldini olish maqsadida barchamiz bir tanu, bir jon bo'lib harakat qilishimiz lozim. Jamiyatda erta turmush qurishning oz bo'lsada oldini

olsak, yurtimiz ko‘zlagan maqsadlariga erishishi osonlashadi. Axir, davlatimizga ham sog‘lom ona va bolalar kerak.

3. Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

3.1. L.M. Maselko, J. va Schuler, SR (2007). Ayollar ta'limi va vaqtKeyingi avlodda nikoh va farzand ko‘rish: qishloqdan olingan dalillarBangladesh. Oilani rejalashtirish bo‘yicha tadqiqotlar , 38 (2), 101-112.Caldwell, BK (2005).

3.2. Janubiy Osiyoda ayollarning turmush qurish yoshiga ta'sir qiluvchi omillar. Qog'ozuchun Xalqaro ittifoqning XXV xalqaro konferensiyasida taqdim etilganAholini ilmiy o‘rganishToriya J. N. Musulmon huquqi bo‘yicha nikoh va ajralish // Gumanitar va tabiiy fanlarning dolzarb muammolari. 2010. No 12. S. 304-308.

4. Elektron manbalar

1. <https://qalampir.uz/uz/news/uzbekistonda-oila-k-urish-uchun-eng-ommalashgan-yesh-ma-lum-buldi-62941>

